

**Narva Soldino Gümnaasiumi
sotsiaalainete valdkonna valikkursuste ainekavad**

[Sisukord](#)

1. Ainevaldkond „Sotsiaained”	1
VALIKKURSUSED	5
„Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“ (35 tundi)	15
“ Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse“	26
„Tänapäeva filosoofilised küsimused“	31
„Inimene ja õigus”	35

1. Ainevaldkond „Sotsiaained”

1.1. Ainevaldkonna pädevus

Sotsiaalne pädevus tähendab suutlikkust mõista inimühiskonna ajaloo ja nüüdisajal toimuvate ühiskondlike muutuste põhjuseid ja tagajärgi; tunda lihtsamaid sotsiaalteaduste uurimismeetodeid ja kasutada mõnda neist õppetöös ja igapäevases elus; luua tulevikutsenaariume ja –visioone mingis sotsiaalselt või personaalselt olulises valdkonnas; tunda ja austada inimõigusi ja demokraatiat, teadmisi kodanikuõigustest ning -vastutusest, nendega kooskõlas olevaid oskusi ja käitumist; ära tunda kultuurilisi eripärasid ja järgida üldtunnustatud käitumisreegleid; jätkuvalt huvituda oma rahva, kogukonna ja maailma arengust, kujundada oma arvamusi ning olla aktiivne ja vastutustundlik kodanik.

1.2.SOTSIAALAINETE VALDKONNAS KUJUNDAVAD ÜLDPÄDEVUSED

Kujundav pädevus	Õpilane...
Väärtuspädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab humanismi, demokraatiat ja jätkusuutliku arengu põhiväärtusi • Suhtub lugupidavalt erinevatesse maailmavaadetes • Põhjendab oma valikut • Oskab vastu seista ühiskondlike normide rikkumisele
Enesemääratluspädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Hindab oma nõrku ja tugevaid külgi • Arendab positiivset suhtumist endasse ja teistesse

	<ul style="list-style-type: none"> • Järgib tervislikke eluviise • Oskab lahendada iseenda vaimseid, füüsilisi, emotsionaalseid ja sotsiaalseid probleeme
Õpipädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab hankida õppimiseks vajavaid vahendeid ja teavet • Planeerib õppimist ja oskab kasutada õpitud erinevates kontekstides. • Omab eneseanalüüsi võimet ja suudab kavandada edasiõppimist
Suhtluspädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Suudab ennast selgelt ja asjakohaselt väljendada erinevates valdkondades • Suudab lugeda ja mõista teabe- ja tarbetekste • Oskab kirjutada erinevaid tekste, kusutades sobivaid keelevahendeid
Matemaatikapädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab kasutada matemaatikale omast keelt, sümboleid ning meetodeid erinevate ülesandete lahendamisel ja tulemuse tõesuse kontrollimisel • Oskab analüüsida statistilisi andmeid (graafikud, tabelid, diagrammid) ja teha nende põhjal järeldusi.
Ettevõtlikkuspädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab püstitada eesmärged, genereerima ideid ja teostama neid • Õpib olema initsiatiivne ja tegema koostööd • Oskab viia lõpuni oma tegevust, reageerima muutustele ja arukalt riskima • Oskab eesmärgi teostamiseks valida sobivaid ja loovaid meetodeid, mis toetuvad olukorra, enda suutlikkuse ning ressursside adekvaatsele analüüsile ja tegevuse tagajärgede prognoosile ning on kooskõlas eesmärkidega.

1.3.LÕIMING TEISTE VALDKONNAPÄDEVUSTE JA AINEVALDKONDADEGA

Valdkonnapädevus/ainevaldkond	Õpilane...
Suhtluspädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Väljendab end selgelt kirjalikus ja suulisel kõnes • Kasutab sobivat stiili ja ainealast sõnavara oma tööde vormistamisel, jälgib õigekeelsusnõudeid. • Oskab kriitiliselt analüüsida teksti ja hangitud infot. • Oskab vormistada oma töid järgides autoriõiguse kaitset
Võõrkeelte pädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab võõrkeeli • Mõistab ja suhtub lugupidavalt erinevatesse kultuuridesse ja traditsioonidesse
Matemaatikapädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab orienteeruda ajaarvamises • Omab matemaatilist kirjaoskust. (graafikud, tabelid, diagrammid) • Oskab püstitada probleeme ja leida neile lahendusi

	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab loogiliselt arutleda
Loodusteaduslik pädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistab looduskeskkonna ja geograafilise asendi mõju ühiskonna arengule • Orienteerub järgmistes mõistetes nagu: majanduse ressursid, ühiskonna jätkusuutlikus, säästlik tarbimine, üleilmustamine ja globaliseerimine • Väärtustab vastutustundliku eluviisi
Tehnoloogiline pädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Oskab siduda tehnika ja tehnoloogia arengut muutustega ühiskonnas • Oskab kasutada tehnilisi vahendeid vastavalt vajadustele • Suudab järgida ohutuse ja intellektuaalomandi nõudeid
Kunstipädevus	<ul style="list-style-type: none"> • On tolerantne ja vastuvõtlik Eesti ja kogu maailma erinevate kultuuride suhtes • Saab aru, et kultuuriobjektide esteetiline hinnang muutub koos ajaga • Suudab loominguliselt väljendada ennast
Kehakultuuripädevus	<ul style="list-style-type: none"> • Saab aru kehalise kultuuri tähtsusest inimese harmoonilises arengus • Väärtustab tervislikku eluviisi • Mõistab meditsiinisäavutuste rolli ühiskonna arengus

1.4.LÄBIVAD TEEMAD

Läbiv teema	Õpilasel kujundavad oskused ja teadmised	Meetod
Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Kujundab arusaamist inimeste erinevate tegevusalade arengust eri ajajärkudel, majanduslikest protsessidest ühiskonnas ning nende mõjust inimtegevusele; väärtustab elukestvat õppet ning koostööoskuse kujundamist erinevate õpitegevuste, sh õppekäikude kaudu, mis toetavad kokkupuudet erinevate elukutsetega, tutvub töösuhteid käsitlevate õigusaktidega.	Integreeritud tunnid. Ainenädalad. Olümpiaadid. Õppeekskursioonid linnaettevõttes, arendavad vestlused, osalemine õpilaste omavalitsustöös. Kooliajaleht, õpilaste loominguline tegevus, „kooliraadio“, koostöö teiste linna õppeasutustega. Osalemine õpilasfirmade töös, õpilasfirmade laatadel, koostöö Rapla Vesiroosi gümnaasiumiga. Projektitegevus.
Keskkond ja jätkusuutlik areng	Väärtustab keskkonda kui tervikut, teab inimtegevuse mõjust keskkonna arengule ja keskkonnaprobleemide lahendamisele, mõistab inimkonna kultuurilist, sotsiaalset, majandusliku, tehnoloogilist seotust, inimtegevusega kaasnevad riskid; kujundab isiklikku seisukohta keskkonnaküsimustes, õpib olema sotsiaalselt	Õppeekskursioonid looduskaitsealadele ja ettevõtetele kus järgitakse ökonorme. Arendavad vestlused. Huviringid. Olümpiaadid. Loominguline tegevus. Koolivälised üritused, tähtpäevad. Keskkonnaministeeriumi projektid. Õpilaste loomingulised tööd. Koostöö

	aktiivne.	kooliajalehega.
Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Toetab demokraatliku ühisele korraldamist väärtustamist, koostööskust, algatusvõimet ja väärtustab vabatahtlikkusele põhinevat tegutsemist; saab aru ettevõtlikkuse ja kodanikualgatuse rolli tähtsusest ühiskonnas.	Integreeritud tunnid, osalemine õpilaste omavalitustöös. Osalemine UNESCO projektide raames. Loominguline tegevus. Koolivälised üritused, tähtpäevad. Arendavad vestlused. osalemine linna-ning vabariiklikel olümpiaadidel, konkurssidel. Koostöö teiste linna õppeasutustega. Osalemine õpilasfirmade töös, õpilasfirmade laatadel. Osalemine Narva Noorsookeskuse poolt korraldatud üristustel.
Kultuuriline identiteet	Mõistab kultuuri osa inimese isiksuse kujundamisel, on teadlik kultuuride muutumisest ajaloo vältel. On ettekujutus kultuuride mitmekesisusest ja ta väärtustab seda. On kultuuriliselt salliv ning koostööaldis, taunib diskrimineerimist	Osalemine klassivälistes üritustes, mis on seotud eriliste kultuuritraditsioonidega. Võtma osa erinevates konkursides ja olümpiaadides. Teemaatilised tähtpäevad ja kolivälised üritused: vastlad, jõulud, iseseisvuspäev jne. Koostöö teiste Eesti ja välismaailma koolidega, Narva keskraamatukoguga, pildigaleriiga ja muuseumiga. Huviringid. Olümpiaadid. Integreeritud tunnid. Kooliajaleht.
teabekeskond	Oskab määrata oma teabevajadust ja leida seda. On sinapeal ümbritseva infokeskkonnaga, suudab teda kriitiliselt analüüsida ja selles toimida arvestades oma eesmärgi ning järgida autoriõiguste kaitset	Valikained, arvutiprogrammid. Arendavad vestlused. e-kool, konkurssid, olümpiaadid, loominguline –ja projektitegevus, klassivälised üritused, kooli virtuaalne ajaleht, kooliraadio, koostöö Rapla Vesiroosi gümnaasiumiga.
Tehnoloogia ja innovatsioon	Mõistab tehnoloogiliste uuenduste mõju inimeste töö- ja eluviisile, elukvaliteedile ning keskkonnale nii tänapäeval kui ka minevikus; Oskab arvestada tehnoloogiate ja arengusuundade mõju erinevates eluvaldkondades; Oskab kasutada tänapäevaseid tehnoloogiaid ja on suuteline ise muutuma kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas arvestades eetilisi küsimusi	Arvutiklass, erialalised olümpiaadid, integreeritud tunnid, ainenädalad, osalemine õpilasfirmade töös, tutvumine uute tehnoloogiatega linnaettevõtetes, loominguline – ja projektitegevus, klassivälised üritused, kooli virtuaalne ajaleht, kooliraadio, koostöö Rapla Vesiroosi gümnaasiumiga.
Tervis ja ohutus	Oskab analüüsida nii lühiki kui ka pikaajaliselt oma tervise ja turvalisuse seisundit. Mõistab alkoholi ja tubaka,	Klassivälised üritused, vabaõhu tunnid, tervisepäevad, arendavad vestlused, koostöö

	keskkonna ja ühiskonna (sh eakaaslaste) mõju tervisele ning ohutusalaste otsuste langetamisele.	nooorganisatsioonidega. Osalemine projektides: „Turvaline kool“, „kooliolümpiamängud“, õppeained
Väärtused ja kõlblus	Tunneb rahvusvaheliselt üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid ajaloolises kontekstis seoses religiooni ja maailmavaatega järgib neid oma elus ja kaitseb neid vajaduse korral oma võimaluste piires. Väärtustab kultuurilist mitmekesisust kui ühiskonna rikkust.	Arendavad vestlused, integreeritud tunnid, õpilaste loominguline tegevus, koolivälise töö, koostöö sõpruskoolidega, projektid: „tagasi kooli“, „lastevanemad on ka õpetajad“, ainenädalad, kooliajaleht, osalemine koolifirmade töös, osalemine õpilaste omavalitsuse töös, koostöö Rapla Vesiroosi gümnaasiumiga.

VALIKKURSUSED

Valikkursus „Üldajalugu – maailma ajalugu: tsivilisatsioonid väljaspool Euroopat“

(35 tundi)

Gümnaasiumi õpitulemused.

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) iseloomustab ja võrdleb väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi ning mõistab ajaloolise arengu järjepidevust;
- 2) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ja teadvustab oma rolli kultuuripärandi säilitajana;
- 3) analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ning väärtushinnangutele;
- 4) analüüsib ja võrdleb tsivilisatsioone Euroopas ning väljaspool Euroopat, toob esile sarnasusi ja erinevusi ning leiab näiteid vastastikuste mõjude kohta tsivilisatsioonide arengus;
- 5) kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja - protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
- 6) suudab rekonstrueerida minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.

1. Esiiaeg ja tsivilisatsioonide teke (2 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab esiaja arengujärke ja saavutusi ning analüüsib seoseid ja järjepidevust arengus;
- 2) teab antropogeneesi põhijärke ja analüüsib erinevaid käsitlusi inimese kujunemisest;
- 3) analüüsib tsivilisatsioonide kujunemise põhjusi ja arengut, iseloomustab näidete kaudu tsivilisatsioonide peamisi tunnuseid;
- 4) teab esiaja allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi esiaja arengu kohta;
- 5) näitab kaardil varajaste tsivilisatsioonide asualasid.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Esiaja arengujärgud 1. Inimese põlvnemine. 2. Kütid ja korilased Maaharijad ja karjakasvatajad. 3. Metallide kasutuselevõtt 4. Varasemate tsivilisatsioonide tekke.	Teab, kuidas tekkis elu maakeral, kuidas inimene oli seotud loodusega, kuidas tekkisid kunsialged. Tunneb inimeste esimesi tegutsemisviise, metallide kasutuselevõtmisest. Teab, mis oli esimeste tsivilisatsioonide tekke põhjuseks	Ajurünnak, töö tekstidega, piltidega, kaardiga, küsimuste ja tabeli koostamine, Empaatiaülesanne või rühmatöö.	Rühmatöö. Teab, kuidas tekkis elu, kuidas toimus inimkonna areng kütidest karjakasvatajateni, korilastest maaharijateni. Teab, mis oli esimeste tsivilisatsioonide eeldusteks.	Õppeained: Geograafia Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuur. Tehnoloogia ja innovatsioon. Kultuuriline identiteet

2. Egiptus (4 tundi)

Õpitulemused

teema lõpul õpilane:

- 1) analüüsib Egiptuse riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab näidete kaudu Egiptuse kultuuripärandit ning religiooni, teaduse ja kirja arengut;
- 3) teab Egiptuse ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Egiptuse ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
1.Riigi tekkimine 2.Ühiskond ja eluolu 3.Religioon 4.Kirjandus.teadus 5.Egiptus tänapäeval	Teab, kuidas tekkisid esimese riigid, kuidas kujunes ühiskondlik kord, vaaraode, preestride rollist; surnutekultuse tähtsusest. Teab Egiptuse kultuuripäranditest, religiooni, teaduse, kirjanduse arengust. Teab, kuidas tänapäevane Egiptus on seotud oma riigi pärandiga.	Töö kaardiga, tekstidega; ajurünnak, TTS-meetod; referaat, küsimuste koostamine.	Teab kuidas tekkis Egiptuse tsivilisatsioon, arenes kultuur, elu. Teab religiooni omadustest ja surnutekultusest	Õppeained: Geograafia Kunst. Kirjandus Usundiõpetus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Tehnoloogia ja innovatsioon. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus

3. Mesopotaamia ja Ees-Aasia (5 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) analüüsib riiklust, ühiskonda ja igapäevaelu Mesopotaamias ja Ees-Aasias ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab näidete kaudu Mesopotaamia ja Ees-Aasia kultuuripärandit ning religiooni, kirja, kirjanduse ja teaduse arengut;
- 3) tunneb iisraeli rahva ajaloo põhisündmuse ja monoteistliku religiooni kujunemist;
- 4) teab olulisemaid kirjalikke allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Mesopotaamia ja Ees-Aasia ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Šumeeri linnriigid. 1.Vana-Babüloonia 2.Assüüria 3.Kangelaseepika ja Gilgameš Indoeurooplased 1.Hetiidi impeerium 2.Pärsia impeerium Foiniikia ja Iisrael 1.Foiniikia linnriigid. Kaubandus, meresõit 2.Iisrael. Monoteismi kujunemine. Vana testament. Mesopotaamia ja Ees-Aasia alad tänapäeval.	Teab mesopotaamia linnriikide tekkest; Babüloonia, Assüüria ühiskonnast, Hammurabi koodeksist, tuntud ehitistes. Teab religiooni põhijooni ja on tuttav kangelaseepikaga. Teab indoeurooplaste päritolust, nende võimsatest impeeriumitest. Teab Foiniikia linnriikide tähtsusest maailmakultuuri arengus, nende panusest kirjakeele-, meresõidu-, kaubandusarengusse. Teab Iisraeli osa monoteismi kujunemisel, on tuttav Vana Testamendi põhisisuga. Teab kuidas kulgeb tänapäeva elu Mesopotaamia ja Lähis-Ida aladel. Missugused	Töö ajalookaardiga, tekstidega, allikmaterjaliga; arutus ja hinnangu andmine, TTS-meetod; Ajurünnak küsimuste ja tabeli koostamine, Empaatiapäevak	Teab kuidas tekkisid Mesopotaamia ja Ees-Aasia tsivilisatsioonid, nende panusest maailma ajalujkku. Teemakohaste faktide analüüs, diskussioon.	Õppeained: Geograafia Kunst. Kirjandus Ühiskonnaõpetus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet

	probleemid kimbutavad sealset elu.			Väärtused ja kõlblus
--	------------------------------------	--	--	----------------------

4. Kreeta-Mükeene (4 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb Kreeta-Mükeene perioodi kui varaseimat ajajärku Kreeka ajaloos;
- 2) iseloomustab Kreeta-Mükeene ühiskonda ja selle mõju hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile;
- 3) teab Kreeta-Mükeene ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Kreeka ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Kreeta-Mükeene 1.Knossos. Mükeene. Trooja. 2.Ühiskonna areng 3.Mõju Kreeka hilisematele tsivilisatsioonile.	Teab arheoloogiliste kaevamiste tulemusi; Kreeta-Mükeene kirja ja selle dešifreerimise tulemusi; ühiskonna mõjust hilisemale Kreeka tsivilisatsioonile.	Töö tekstiga. Ajalookaardid. Töövihikud. Homeros „Ilias ja Odüsseja“ Rühmatöö, õpilaste esitlused, diskussioon, töö mõistetega, mõistekaart; kokkuvõtte kirjutamine;	Diskussioon. Kreeta-Mükeene tsivilisatsiooni mõju. Trooja sõda. Arheoloogilised kaevamised.	Õppeained: Geograafia Kunst Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus

5. India (4 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb India ajaloo tähtsamaid arengujärke Induse tsivilisatsioonist Euroopa kolonisatsiooni alguseni ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) analüüsib India ühiskonda, eluolu, religioone ja kultuuripärandit;
- 3) teab India ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi India ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
India. 1. Induse kultuur 2. Aarialased 3. Ühiskonna areng 4. Kastid. veedad. Brahmanism 5. Budism. Hinduism. Islam 6. Kirjandus. Teadus. Kunst 7. Tänapäeva India	Teab India tsivilisatsiooni arengust Induse kultuurist aarialaste sisserännuni. Tunneb ühiskonna, eluolu, religioone ja kultuuripärandit. Teab India ajaloo allikaid ning oskab, nende kaudu, teha järeldusi India ajaloo kohta.	Töö õppetekstiga, ajalookaardiga, töölehtedega. Vestlus, töö ajajoonega.	Teemakohaste faktide analüüs, kokkuvõtte ja järeldus.	Õppeained: Geograafia Kunst Kirjandus Usundiõpetus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus

6. Hiina (4 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb Hiina ajaloo peamisi arengujärke tsivilisatsiooni tekkest kuni keisririigi lõpuni ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;

- 2) iseloomustab Hiina ühiskonda, eluolu, religiooni ja kultuuripärandit;
- 3) teab Hiina ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Hiina ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Hiina 1.Vana-Hiina tsivilisatsiooni tekke 2.Keisririik. Korraldus. Ametnikud 3.Religioon ja filosoofia: konfutsianism, taoism. 4.Kirjandus, teadus, leiutised, kunst 5.Hiina tänapäeval	Teab, kuidas tekkis Vana-Hiina tsivilisatsioon, kuidas kujunes keisririik, kesiri, ametnike rollist. Teab, milles seisneb Hoiina religiooni ompära, on tuttav Konfutsiuse ja Laotszõ õpetustega. Teab Hiina leiutuistest, mis rikastasid maailma kultuuri. Teab tänapäevase Hiina saavutustest ja arengusuundadest.	Töö õppetekstiga, ajalookaardiga, töölehtedega. Vestlus, töö ajajoonega. TTS meetod. hinnangu andmine kujunenud poliitilisele olukorrale.	Diskussioon. Hiina kultuuri mõju. Tänapäeva Hiina koht maailma kultuuris.	Õppeained: Geograafia Kunst Kirjandus Usundiõpetus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus

7. Ameerika. (3 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb Kesk-Ameerika ja Andide tsivilisatsioonide peamisi arengujärke nende tsivilisatsioonide tekkest kuni eurooplaste koloniaalvallutuseni, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab ja võrdleb Kesk-Ameerika ning Andide tsivilisatsioonide ühiskonda, eluolu, religiooni ja kultuuripärandit;
- 3) teab Ameerika põlisrahvaste (maiade, inkade, asteekide) ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Ameerika varasemate tsivilisatsioonide kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Ameerika 1.Kesk-Ameerika, Andide tsivilisatsioonid: maiad, asteegid, inkad 2.Riigikorraldus. Religioon 3.Kultuurisaavutused. 4.Ameerika tsivilisatsioonide häving	Tunneb Ameerika tsivilisatsioonide ajajärke tekkest kuni koloniaalvallutusteni. Iseloomustab ühiskonna elu, religiooni ja kultuuri. Tunneb Ameerika põlisrahvaste ajaloo allikaid.	Töö õppetekstiga, ajalookaardiga, töölehtedega. Vestlus, töö ajajoonega. Venni diagramm	Referaat. Ameerika kultuurid. Riik, religioon, kultuur. Kultuuride häving.	Õppeained: Geograafia Kunst Usundiõpetus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus

8. Araabia maad (6 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb islami teket ja levikut Aasias ja Vahemere maades ning iseloomustab islami mõju ühiskonnale;
- 2) analüüsib araabia kultuuripärandit, toob näiteid araabia kultuuri mõju kohta Euroopale, loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 3) teab araabia allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi araabia maade ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Araabia maad. 1.Islami tekke	Teab kuidas tekkis islam. Muhamed. Koraan. Teab	Töö õppetekstiga, ajalookaardiga,	Oskab seletada islami tekkest, arenemisest, selle	Õppeained: Geograafia

<p>2.Religiooni osa igapäevaelus 3.Araabia vallutused 4.Kultuur. kultuuri mõju Aasia ja Euroopa kultuurile 5.Araabia maad tänapäeval</p>	<p>kuidas levis islam ja tema mõjust maailmale, kuidas kulgesid vallutused ja Araabia kalifaadi korraldusest ja eluolust. Tunneb araabia kultuuri omapära, tema mõju Euroopale. Teab, mis toimub Araabia riikides tänapäeval.</p>	<p>töölehtedega. Mõistekaart. Vestlus, töö ajajoonega. Diskussioon hinnangu andmine kujunenud poliitilisele olukorrale.</p>	<p>mõjust maailmale. Märgib kaardil araablaste vallutusretkeid. Teab, mis toimub nendes riikides tänapäeval.</p>	<p>Kunst Kirjandus. Usundiõpetus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus</p>
--	---	---	--	---

9. Aafrika tsivilisatsioonid (3 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb tähtsamaid Aafrika kultuure ning loob seoseid mineviku ja tänapäeva vahel;
- 2) iseloomustab Aafrika põlisrahvaste kultuuride erijooni;
- 3) teab Aafrika ajaloo allikaid ning teeb allikate alusel järeldusi Aafrika ajaloo kohta.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
<p>Aafrika 1.Etioopia 2.Lääne-Aafrika kultuurid: Ghana, Mali 3.Joruba, Zimbabwe kultuur 4.Aafrika Euroopa riikide</p>	<p>Tunneb tähtsamaid Aafrika kultuure. Oskab seletada Aafrika põlisrahvaste kultuuride erijooni. Teab, kuidas toimus kloniseerimise protsess ja</p>	<p>Rühmatöö, õpilaste esitlused, diskussioon, töö mõistetega, mõistekaart; kokkuvõtte kirjutamine; hinnangu andmine kujunenud</p>	<p>Teab Aafrika vanimaid kultuure. Oskab seletada kolonialiseerimise protsessi, selle mõju põlisrahvastele. Teab kuidas toimub areng tänapäeva Aafrika riikides.</p>	<p>Õppeained: Geograafia Kunst Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud</p>

võimu all. Kolonisatsioon 5. Kolonisatsiooni tagajärjed tänapäeva Aafrikale.	missugused on selle tagajärjed tänapäeva Aafrikale. Teab ajalooallikaid ja oskab teha nende põhjal järeldusi.	poliitilisele olukorrale.		arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus
---	---	---------------------------	--	---

HINDAMINE.

Kuupäev	Teema	Õpitulemus	Hindamise viis ja vahend	Hindamiskriteeriumid
november	Üks väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskondadest. (nt. Egiptus)	Teab, kuidas tekkisid esimese riigid, kuidas kujunes ühiskondlik kord, vaaraode, preestride rollist; surnutekultuse tähtsusest. Teab Egiptuse kultuuripäranditest, religiooni, teaduse, kirjanduse arengust. Teab, kuidas tänapäevane Egiptus on seotud oma riigi pärandiga.	Rühmatöö. Väitlus „Egiptuse kultuuripärandid“	Rühmatöö hindamismudel
jaanuar	Üks väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskondadest. (nt. Araabia maad)	Teab kuidas tekkis islam. Muhamed. Koraan. Teab kuidas levis islam ja tema mõjust maailmale, kuidas kulgesid vallutused ja Araabia kalifaadi	Referaat. „Islami tekke, ekspansioon“	Referaadi hindamismudel.

		korraldusest ja eluolust. Tunneb araabia kultuuri omapära, tema mõju Euroopale. Teab, mis toimub Araabia riikides tänapäeval.		
Aprill.	Üks viiest õpilase poolt valitud väljaspool Euroopat asuvate tsivilisatsioonide ühiskondadest. (nt India)	Teab India tsivilisatsiooni arengust Induse kultuurist aarialaste sisserännuni. Tunneb ühiskonna, eluolu, religioone ja kultuuripärandit. Teab India ajaloo allikaid ning oskab, nende kaudu, teha järeldusi India ajaloo kohta.	Uurimistöö. „India kastid – nende mõju India kultuuri arengule“	Uurimistöö hindamismudel

VALIKKURSUS

„Üldajalugu – Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajalugu“ (35 tundi)

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) eristab Euroopa kultuuriareaale, selgitab nende eripära kujunemise põhjusi ja ajaloolisi tagamaid ning tähtsust Euroopa ajaloo kujunemisel ja seoseid tänapäevaga;
- 2) analüüsib Euroopa riikide ühiskonda, kultuuri ja vaimulaadi, arengu sarnasusi ja erinevusi, vastastikuseid seoseid ning ajaloolise arengu järjepidevust;
- 3) tunneb Ameerika Ühendriikide ajaloo põhijooni ning selle seost Euroopa ajalooga;
- 4) analüüsib Euroopa ajaloo mõju Eestile ning seostab Eesti ajalugu Euroopa ajaloo üldiste protsessidega poliitikas, majanduses ja kultuuris;
- 5) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning teadvustab oma rolli kultuurikandjana ja kultuuripärandi säilitajana;

- 6) analüüsib ideoloogiliste ja tehnoloogiliste muutuste mõju inimeste eluviisile ja väärtushinnangutele; analüüsib riikidevahelist koostööd ning konfliktide lahendamise viise;
- 7) kasutab erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, mõistab ajaloosündmuste ja - protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ning hindab allika või käsitluse usaldusväärsust;
- 8) rekonstrueerib minevikus elanud inimeste elu, vaadeldes maailma nende pilgu läbi ning võttes arvesse ajastu eripära.

1. Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon. (3 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) nimetab Euroopa rahvaarvu muutumist mõjutanud tegureid ning analüüsib seoseid rahvaarvu muutumise ja valitseva peremudeli vahel;
- 2) kirjeldab Euroopa ühiskonna valitsemise põhijooni erinevatel ajastutel, analüüsib riikluse vormide muutumist, seisuslikku korraldust ja selle tähtsust ühiskonna valitsemisel ning modernse demokraatia kujunemist;
- 3) kirjeldab Euroopa majandusliku arengu põhijooni eri aegadel ning võrdleb Lääne- ja Ida- Euroopa majanduslikku arengut;
- 4) iseloomustab kommunikatsiooni ja meedia arengu põhijooni ning tähendust Euroopa kultuurilisele lõimumisele;
- 5) analüüsib rahvastiku-, majandus- ja kommunikatsiooniprotsesside mõju üksikisikule.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Euroopa rahvastik, majandus ja kommunikatsioon 1.Perekond. Ühiskonna valitsemine. Riikluse vormid. Seisuslik korraldus. Demokraatia kujunemine. 2.Majanduse areng 3.Kommunikatsiooni ja meedia areng. Kultuuriline lõimumine. Vabadus ja sõltuvus.	Teab Euroopa rahvaarvu muutumist mõjutavaid tegureid. Tunneb ühiskonna valitsemise põhijooni erinevatel ajastutel, seisuslikku korraldust ja kaasaegse demokraatia kujunemist. On tuttav majandusliku arengu põhijoontega eri aegadel, võrdleb Lääne- ja Ida Euroopa arengut. Teab kommunikatsiooni ja meedia arengu põhijooni ning tähendust kultuurilisele	Õppematerjal. Mõistekaart. Õpetaja selgitused Küsimuste koostamine, arutus, hinnangu andmine.	Suuline küsitlus. Materjalist arusaamine; sündmuste ja protsesside kirjeldamine, analüüsimine. Seoste leidmine	Õppeained: Geograafia Filosoofia Ühiskonnaõpetus Perekonnaõpetus Majandus ja ettevõtlus Pädevused: Mõistab inimese eluviisid ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas

	lõimingule ning tema mõju üksikisikule.			kehtivaid norme ja väärtusi Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Läbivad teemad: Keskond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus Tehnoloogia innovatsioon Teabekeskond.
--	---	--	--	--

2. Prantsusmaa (6 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) teab Frangi riiki Prantsusmaa eelkäijana, tunneb Prantsuse riigi kujunemise olulisemaid etappe ja ühiskonnaelu muutumist;
- 2) teab reformatsiooni ajal katoliku usu püsijäämise põhjusi;
- 3) teab valgustusliikumise, Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähendust Euroopa ajaloo taustal;
- 4) analüüsib Prantsusmaa ajaloo seoseid Euroopa ajaloo protsessidega;
- 5) väärtustab Prantsusmaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *generaalstaadid*, *pärtliöö*, *žirondiinid*, *jakobiinid*;
- 7) teab, kes olid Henri IV, kardinal Richelieu, Louis XIV, Napoleon Bonaparte ja Robespierre, ning iseloomustab nende tegevust.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Keskaegne Prantsusmaa 1.Frangi riik 2.Saja-aastane sõda 3.Reformatsioon Absolutism 1.Louis XIV 2.Barokk-kultuur Revolutsioon	Tunneb Prantsuse riigi kujunemise olulisemaid etappe ja ühiskonna muutmist. Teab reformatsiooniaegseid sündmusi. Teab valgustusliikumise, Prantsusmaa revolutsiooni	Õppematerjal. Ajalooatlas. Mõistekaart. Õpetaja selgitused Küsimuste koostamine, arutlus, hinnangu andmine. TTS tabel. Uurimistöö	TTSi põhjal järelduste tegemine; referaadi või rühmatöö koostamine ja esitlus;	Õppeained: Geograafi Kunst Kirjandus Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut

<p>1. Põhietapid ja tagajärjed Napoleoni sõjad Burbonide restauratsioon Juulimonarhia Teine keisririik. Kolmas vabariik Koloniaalpoliitika.</p>	<p>ja Napoleoni sõdade tähtsust. Tunneb tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning väärtustab neid. kasutab kontekstis mõisteid <i>generaalstaadid, pärtliöö, žirondiinid, jakobiinid</i>; teab, kes olid <i>Henri IV, kardinal Richelieu, Louis XIV, Napoleon Bonaparte ja Robespierre</i>.</p>			<p>Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi</p> <p>Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.</p>
---	--	--	--	---

3. Suurbritannia (5 tundi)

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab normannide tähendust Inglismaa kujunemisel;
- 2) teab Inglismaa reformatsiooni eripära;
- 3) seletab parlamentarismi ning modernse demokraatia kujunemist;
- 4) selgitab Suurbritannia tõusu juhtivaks koloniaalvõimaks;
- 5) analüüsib Suurbritannia ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 6) väärtustab Suurbritannia kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *Magna Charta, puritaanid ja independendid, õiguste bill, toorid ja viigid, tööstusrevolutsioon, tšartism*;
- 8) teab, kes olid püha Patrick, William Vallutaja, Henry VIII, Elizabeth I, Cromwell ja Victoria, ning iseloomustab nende tegevust.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
<p>Keskaegne Inglismaa 1. normannideeelne Inglismaa 2. Rooside sõda</p>	<p>Teab normannide tähendust Inglismaa kujunemisel ning reformatsiooni eripära. Seletab parlamentarismi</p>	<p>Õppematerjal. Ajalooatlas. Mõistekaart. Õpetaja selgitused Küsimuste koostamine, arutus,</p>	<p>TTSi põhjal järelduste tegemine; sündmuste ja protsesside kirjeldamine, analüüsimine ning hinnangu</p>	<p>Õppeained: Ühiskonnaõpetus Geograafia Inglise keel</p>

<p>3.reformatsioon Kuninga ja parlamendi vastasseis 1.Kodusõda 2.Cromwelli diktatuur 3.Restauratsioon. 4.Parlamentarismi kindlustamine Inglismaa juhtiv koloniaalriik 1.Kuninganna Victoria 2.Parlamendireform 3.Iiri küsimus. Briti koloniaalimpeerium.</p>	<p>kujunemist. Teab, miks Suurbritannia tõusis juhtivaks koloniaalvõimaks. Tunneb tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte, leiab nende kohta infot. seletab ja kasutab kontekstis mõisteid <i>Magna Charta, puritaanid ja independendid, õiguste bill, toorid ja viigid, tööstusrevolutsioon, tšartism</i> teab, kes olid püha <i>Patrik, William Vallutaja, Henry VIII, Elizabeth I, Cromwell ja Victoria.</i></p>	<p>hinnangu andmine. TTS tabel. Diskussioon</p>	<p>andmine. seoste leidmine; ajalookaardi kasutamine</p>	<p>Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi</p> <p>Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.</p>
---	---	---	--	--

4. Saksamaa (5 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) teab Karl Suure keisririiki;
- 2) teab Saksamaa partikularismi põhjusi ja reformatsiooni osa selles;
- 3) iseloomustab Preisimaa ja Austria arengu põhijooni, sealhulgas valgustuslikke reforme nendes riikides;
- 4) iseloomustab Saksamaa ühinemist ja Saksa keisririigi arengut enne Esimest maailmasõda;
- 5) analüüsib Saksamaa ajaloo seoseid Euroopa ajalooaga;
- 6) väärtustab Saksamaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 7) teab, kes olid Karl Suur, Karl V, Friedrich II, Maria Theresia, Joseph II, Metternich ja Otto von Bismarck, ning iseloomustab nende tegevust.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Keskaegne Saksamaa	Teab Karl Suure	Õppematerjal. Ajalooatlas.	Allikatest arusaamine;	Õppeained:

<p>1.Karl Suure keisririik 2.Saksa Rahva Püha Rooma riik 3.Saksamaa partikularism 4.Karl V</p> <p>Reformatsioon Preisimaa tõus Friedrich II valgustatud absolutism Austria Habsburgid Joseph II valgustuslikud reformid. Rahvusluse tõus 1948-49 Saksa keisririik 1.Saksamaa ühendamine 2. Saksamaa enne II maailmasõda</p>	<p>keiserriigist, Saksamaa partikularismi põhjustest ja reformatsiooni osast selles. Tunneb valgustuslikke reformide mõju Preisimaal ja Austrias. Teab kuidas Saksamaa ühines ja missugused olid keiserriigi arenguplaanid. Väärtustab Saksamaa kultuuri- ja ajaloolisi objekte. Teab, kes olid <i>Karl Suur, Karl V, Friedrich II, Maria Theresia, Joseph II, Metternich ja Otto von Bismarck.</i></p>	<p>Mõistekaart. Õpetaja selgitused tabeli, küsimuste koostamine, arutus, hinnangu andmine. Uurimistöö</p>	<p>Sündmuste ja protsesside kirjeldamine, analüüsimine ning hinnangu andmine; Seoste leidmine; ajalookaardi kasutamise oskus; Loovtöö kirjutamine või koostamine.</p>	<p>Geograafia Inglise keel Kunst. Usundiõpetus. Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi</p> <p>Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.</p>
--	---	---	---	---

5. Skandinaavia (4 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab Skandinaavia ajaloolise arengu sarnasust ja eripära võrreldes muu Euroopaga;
- 2) teab olulisemaid poliitilisi arengusuundi Läänemere regioonis tervikuna, poliitiliste jõudude vahekorda ja selle muutumist;
- 3) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *viikingid, normannid, varjaagid, ruunikiri, saaga, Valhalla*;
- 4) analüüsib Skandinaavia maade ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 5) väärtustab Skandinaavia maade kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajaloobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 6) teab, kes olid Leif Eriksson, Knut Suur, Gustav I Vasa, Gustav II Adolf, Karl XI ja Karl XII, ning iseloomustab nende tegevust.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Skandinaavia keskajal 1. Viikingid 2. Ristiusustamine ja riikide tekke. 3. Skandinaavlaste muistne maailmapilt Kalmari union Luteriusk Rootsi suurvõimu ajastu. Skandinaavia pärast Põhjasõda	Teab kuidas kulgesid sündmused Läänemere regioonis. Teab, mille poolest Skandinaavia ajalooline areng erineb ja sarnaneb muu Euroopaga. Väärtustab Skandinaavia kultuuri- ja ajaloolisi objekte ja leiab nende kohta infot. Teab, kes olid olid <i>Leif Eriksson, Knut Suur, Gustav I Vasa, Gustav II Adolf, Karl XI ja Karl XII</i> , ning iseloomustab nende tegevust. Seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: <i>viikingid, normannid, varjaagid, ruunikiri, saaga, Valhalla</i> ;	Õppematerjal. Ajalooatlas. Mõistekaart. Õpetaja selgitused Küsimuste koostamine, arutlus, hinnangu andmine. Venni diagramm	Venni diagrammi põhjal järelduste tegemine; sündmuste ja protsesside kirjeldamine, analüüsimine ning hinnangu andmine. seoste leidmine; Ajalookaardi kasutamine.	Õppeained: Geograafia Kunst. Pädevused: Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.

6. Bütsants ja Venemaa (7 tundi)

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

1) teab õigeusu kiriku kujunemist Bütsantsis ning Bütsantsi riigi ja ühiskonna põhijooni;

- 2) iseloomustab Venemaa ühiskonna arengu ja valitsemise eripära, püüdu euroopastumisele ning vastandumist Euroopale;
- 3) iseloomustab õigeusu mõju Venemaa arengule ja kultuurile ning seletab Moskva kui „kolmanda Rooma” kontseptsiooni;
- 4) kirjeldab Vene ekspansionismi põhisuundi ja tulemusi;
- 5) analüüsib Bütsantsi ja Venemaa ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 6) väärtustab Bütsantsi ja Venemaa kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 7) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *patriarh, metropoliit, ikoon, kirillitsa, veetše, družina, opritsnina, vanausulised, dekabristid, slavofiilid, narodnikud*;
- 8) teab, kes olid Justinianus, Rjurik, Vladimir Püha, Jaroslav Tark, Ivan IV Julm, Peeter I, Katariina II, Aleksander I, Aleksander II ja Pjotr Stolõpin, ning iseloomustab nende tegevust.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Bütsantsi riik ja ühiskond 1. Riik pärast Lääne-Rooma langemist 2. Kreekakatoliku kirik 3. Ristisõdade ajastu 4. Türgi ekspansioon 5. Konstantinoopoli langemine Slaavlased ja Kiievi riik 1. Vürstiriigid 2. Keskaegne Novgorod 3. Kuldhordi ülemvõim Moskva, kui „kolmas Rooma“ 1. Ivan Julm 2. Vene ekspansioon 16-19 saj.	Teab Bütsantsi riigi ja ühiskonna põhijooni, õigeusu kiriku kujunemist. On teadlik Vana-Vene ajaloo põhisuundadest. Seletab Moskva kui „kolmanda Rooma“ kontseptsiooni ja õigeusu mõju. Tunneb Venemaa ekspansionismi põhisuundi ja tulemusi. Teab Bütsantsi ja Venemaa seoseid Euroopa ajalooga. Väärtustab Bütsantsi ja Venemaa kultuuripärandit, teab kultuuri- ja ajaloolisi objekte ja leiab nende kohta	Õppematerjal. Ajalooatlas. Ajalooallikad. Mõistekaart. Õpetaja selgitused Küsimuste koostamine, arutlus, hinnangu andmine. TTS tabel. Diskussioon	Allikatest arusaamine; Sündmuste ja protsesside kirjeldamine, analüüsimine ning hinnangu andmine; Seoste leidmine; ajalookaardi kasutamise oskus; Loovtöö kirjutamine või koostamine.	Õppeained: Geograafia Kirjandus Kunst. Usundiõpetus. Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi Läbivad teemad:

<p>3.Segaduste ajad Romaanovite dünastia 1.Õigeusu kirik, kui vaimuelu kujundaja 2.Peeter I reformid 3. Katariina II 4.Aleksander I 5. Läänlased ja slavofiilid 6. Aleksander II reformid 7.Moderniseerimine. Rahvuslus. Venestamine</p>	<p>infot. Seletab mõisteid: <i>patriarh, metropoliit, ikoon, kirillitsa, veetše, družina, opritšnina, vanausulised, dekabristid, slavofiilid, narodnikud</i>; teab, kes olid: <i>Justinianus, Rjurik, Vladimir Püha, Jaroslav Tark, Ivan IV Julm, Peeter I, Katariina II, Aleksander I, Aleksander II ja Pjotr Stolõpin</i>, ning iseloomustab nende tegevust.</p>			<p>Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.</p>
--	--	--	--	--

7. Ameerika Ühendriigid (5 tundi)

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) teab ja seletab Ameerika Ühendriikide tekkimist ning valitsemise ajaloolisi juuri, eriti iseseisvussõja ja kodusõja tähendust ühiskonna arengule;
- 2) tunneb põhja, lõuna ja lääne eripära Ameerika ühiskonna arengus;
- 3) teab Ameerika Ühendriikide tähtsust majandusvabaduse ja sotsiaalsete reformide teostamisel 19. sajandi lõpul ning 20. sajandi algul;
- 4) analüüsib Ameerika Ühendriikide ajaloo seoseid Euroopa ajalooga;
- 5) väärtustab Ameerika Ühendriikide kultuuripärandit, teab tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning leiab nende kohta infot;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid *iseseisvusdeklaratsioon, farmerlus, abolitsionism*; 7) teab, kes olid George Washington, Thomas Jefferson ja Abraham Lincoln, ning iseloomustab nende tegevust.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetoodika)
-------------------	--------------	------------	-----------	--

<p>Põhja-Ameerika koloniseerimine 1.Inglismaa ja Prantsusmaa rivaliteet 2.Ameerika iseseisvussõda 3.Poliitiline süsteem. Lõuna ja Põhja eripära 1.Uued territooriumid 2.Orjanduse küsimused 3.Kodusõda ja selle tagajärjed Reformid 1.Lõuna rekunstruktsioon 2.tööstuslik tõus 3.majanduse areng ja sotsiaalolud</p>	<p>Teab Ameerika Ühendriikide tekkimise ajaloo, iseseisvussõja ja kodusõja tähendusest ühiskonna arengule. Teab Lõuna ja Põhja eripärad. Teab USA tähtsust majandusvabaduse ja sotsiaalsete reformide teostamisel. Oskab seletada Ameerika ja Euroopa ajaloolisi seoseid. Väärtustab Ameerika Ühendriikide kultuuripärandit, teab kultuuri- ja ajaloolisi objekte ja leiab nende kohta infot. Kasutab kontekstis mõisteid: <i>iseseisvusdeklaratsioon, farmerlus, abolitsionism</i>; Teab, kes olid: <i>George Washington, Thomas Jefferson ja Abraham Lincoln</i>, ning iseloomustab nende tegevust.</p>	<p>Õppematerjal. Ajalooatlas. Mõistekaart. Õpetaja selgitused Küsimuste koostamine, arutus, hinnangu andmine. Venni diagramm. diskussioon Uurimistö</p>	<p>Venni diagrammi põhjal järelduste tegemine; sündmuste ja protsesside kirjeldamine, analüüsimine ning hinnangu andmine. seoste leidmine; Ajalookaardi kasutamine. Loovtöö kirjutamine või koostamine.</p>	<p>Õppeained: Geograafia Kirjandus Ühiskonnaõpetus. Majandus Pädevused: Mõistab inimese eluviisi ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab mineviku seoseid tänapäevaga Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi</p> <p>Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng. Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus Tehnoloogia ja innovatsioon</p>
--	---	---	---	--

HINDAMINE.

Kuupäev	Teema	Õpitulemus	Hindamise viis ja vahend	Hindamiskriteeriumid
---------	-------	------------	--------------------------	----------------------

november	Üks Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajaloo teemadest. (nt. Prantsusmaa)	Tunneb Prantsuse riigi kujunemise olulisemaid etappe ja ühiskonna muutmist. Teab reformatsiooniaegseid sündmusi. Teab valgustusliikumise, Prantsusmaa revolutsiooni ja Napoleoni sõdade tähtsust. Tunneb tähtsamaid kultuuri- ja ajalooobjekte ning väärtustab neid. kasutab kontekstis mõisteid <i>generaalstaadid, pärtliöö, žirondiinid, jakobiinid</i> ; teab, kes olid <i>Henri IV, kardinal Richelieu, Louis XIV, Napoleon Bonaparte ja Robespierre</i> .	Rühmatöö. Diskussioon „Suure Prantsuse revolutsiooni mõju maailma arengule. Plussid ja miinused“	Rühmatöö hindamismudel
jaanuar	Üks Euroopa maade ja Ameerika Ühendriikide ajaloo teemadest. (nt. Saksamaa)	Teab Karl Suure keiserrigist, Saksamaa partikularismi põhjustest ja reformatsiooni osast selles. Tunneb valgustuslikke reformide mõju Preisimaal ja Austrias. Teab kuidas Saksamaa ühines ja missugused olid keiserrigi arenguplaanid. Väärtustab Saksamaa kultuuri- ja ajaloolisi objekte. Teab, kes olid <i>Karl Suur, Karl V, Friedrich II, Maria Theresia, Joseph II, Metternich ja Otto von Bismarck</i> .	Essee . „Ühinenud Saksamaa. Kas Stabiilsuse või ohu allikas Euroopale“	Essee hindamismudel.
Aprill.	Üks, õpilase poolt valitud Euroopa maade ja Ameerika	Teab Bütsantsi riigi ja ühiskonna põhijooni, õigeusu kiriku	Uurimistöö. „Venemaa ja Lääne-Euroop. Kas ühine	Uurimistöö hindamismudel

	Ühendriikide ajaloo teemadest. (nt. Bütsants ja Venemaa)	kujunemist. On teadlik Vana-Vene ajaloo põhisuundadest. Seletab Moskva kui „kolmanda Rooma“ kontseptsiooni ja õigeusu mõju. Tunneb Venemaa ekspansionismi põhisuundi ja tulemusi. Teab Bütsantsi ja Venemaa seoseid Euroopa ajalooa. Väärtustab Bütsantsi ja Venemaa kultuuripärandit, teab kultuuri- ja ajaloolisi objekte ja leiab nende kohta infot.	või erinev arengutee. “	
--	---	--	-------------------------	--

VALIKKURSUS

“ Sissejuhatus filosoofilisse mõtlemisse“

(35 tundi)

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi filosoofiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära filosoofilisi küsimusi, teab nende eri lahendusi ja mõistab filosoofia ainevaldkona loomust;
- 2) koostab korrektseid arutluskäike, mõtestab lahti teiste omi ning rakendab seejuures filosoofilise mõtlemise tehnikaid;
- 3) mõtestab oma kogemusest lähtuvalt teaduse ja teadmisviiside ning isiklike ja ühiskondlike väärtustega seotud filosoofilisi küsimusi;
- 4) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate olulisemate käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
- 5) mõtestab oma teadvat, tunnetavat ja väärtustavat külge õppeaines omandatu valguses.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) kirjeldab filosoofia ainevaldkonna ülesehitust ja olulisemaid mõisteid ning arutleb filosoofia rolli üle tänapäeva maailmas;

- 2) iseloomustab mõningaid olulisemaid käsitlusi, mõisteid ja autoreid filosoofia ajaloo ning seostab neid filosoofia ajaloo perioodidega;
- 3) rakendab mõningaid tähtsamaid kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid filosoofilises arutluses;
- 4) rakendab peamisi filosoofilise arutluse häid tavasid seminaris osaledes, jõukohast allikteksti mõtestades ning esseed koostades;
- 5) arutleb teadmisviiside ja teaduslikkuse filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
- 6) arutleb väärtuste ja nende toimimise filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
- 7) arutleb ühiskonna ja keskkonna filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes omandatud teadmistest ja omaenda kogemusest;
- 8) teadvustab oma iseseisva mõtlemise ja otsustamise võimet ning rakendab seda filosoofilisi küsimusi arutades.

Õppesisu ja õpitulemused

1. Filosoofia (9 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) iseloomustab filosoofia ainevaldkonda ja filosoofilist käsitlusviisi, eristades seda teaduste jt eluvaldkondade omast;
- 2) eristab filosoofia valdkondi ja arutleb neile omaste küsimusepüstituste eripärade üle;
- 3) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate neile omaste käsitluste, mõistete ja autorite kaudu.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Filosoofia valdkonnad 1.Filosoofilised küsimused 2.Filosoofia ajaloo periodiseering Filosoofia ja teadus, religioon, kirjandus, elu. Filosoofiline mõtlemine 1.Antiikfilosoofia mõtlemise kujunemine 2.Keskaja filosoofia ja mõtlemise rakendamine usu teenistusse 3.Uus aeg. Eksperimentaalne loodusteadus.	Oskab iseloomustada filosoofia ainevaldkonda ja eristada seda teaduse ja eluvaldkondade omast. Teab erinevaid filosoofia valdkondi ja tunneb nende eripära Oskab iseloomustada filosoofia ajaloo perioode neile omaste mõistete ja autorite kaudu.	Õppematerjalid. Näidete tõlgendamine, terminitega tutvumine.mõistetamine. Küsimuste esitamine. Väitlus. Alliktekstide uurimine.	Allikteksti analüüsimine ning hinnangu andmine. Terminite kasutamine. Diskussioon	Õppeained: Ühiskonnaõpetus Ajalugu Kirjandus Pädevused: Mõistab ühiskonnas kehtivaid norme ja väärtusi Analüüsib enda teadmisi oskusi. Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet

4.uus aeg. Indiviidi esilekerkimine 5.uus aeg ja valgustusmõtlemine.				Väärtused ja kõlblus.
---	--	--	--	-----------------------

2. Filosoofiline mõtlemine (17 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb mõningaid olulisemaid arutus- ja tõlgendustehnilisi termineid ning märkab nende rakendamise kohti filosoofilises arutluses;
- 2) koostab iseseisvalt lihtsamaid väiteid, definitsioone ja argumente ning mõtestab neid kriitilise mõtlemise vahenditega;
- 3) tunneb filosoofilise arutluse häid tavasid ning märkab nende rakendamise kohti lugemisel, kõnelemisel, väitluses ja kirjutamisel;
- 4) sõnastab korrektseid filosoofilisi küsimusi ning arutleb vastuste üle, jäädes filosoofilisele arutlustasandile ja järgides argumentatsioonireegleid;
- 5) loeb filosoofilist teksti ja koostab juhendamisel lihtsama filosoofilise essee.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetoodika)
Keel 1.teaduskeel 2.loomulik keel 3.filosoofia keel Lause 1.mõiste ja definitsioon 2.järeldamine ja korrektsus 3.argument 4.põhjendus ja seletus 5.kooskõla ja vasturääkivus 6.tähendus ja täde Filosoofiline küsimus Argumentatsioon ja ritoorika Mõtlemine ja väljendamine Filosoofilise arutelu head tavad	Tunneb arutus termineid ja märkab nende rakendamist filosoofilises arutluses Koostab iseseisvalt lihtsamaid väiteid, definitsioone ja mõtestab neid kriitiliselt. Tunneb filosoofilise arutelu häid tavasid ning märkab nende rakendamist lugemisel, väitlusel, krjutamisel Koostab korrektseid filosoofilisi küsimusi. Loeb filosoofilist teksti ja koostab lihtsa filosiifilise essee.	Õppematerjalid. Näidete tõlgendamine, terminitega tutvumine, mõistetamine. Väidete, küsimuste esitamine. Väitlus. Mõtlemine ja mõtete väljendamine. Alliktekstide uurimine ja essee kirjutamine	Lausete, mõistete, definitsioonide koostamine. Küsimuste esitamine ja argumenteeritud vastused. Essee kirjutamine filosoofilise teksti alusel.	Õppeained: Ajalugu Kirjandus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Analüüsib enda teadmisi, oskusi. Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.

Essee kirjutamine				
-------------------	--	--	--	--

3. Arutlusteemad filosoofilistest küsimustest. (9 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) arutleb teadmisviiside, väärtuste ning ühiskonna ja keskkonna lihtsamate filosoofiliste küsimuste üle, eristades filosoofilist arutelu tavaarutlust;
- 2) väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi, kuid annab endale aru tulemuste suhtelisusest, st nende seotusest eri käsitlusviiside ning aluseeldustega.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Teadmisviisid 1. Teadmise olemus, tunnetusteooria 2. Teadmise seos uskumise ja õigustusega 3. seosed õppeainete ja eluvaldkondadega. Väärtused 1. moraal, religioon, õigus. 2. väärtused ja tegutsemine 3. väärtuse ja fakti erinevus 4. väärtuste universaalsus Ühiskond ja keskkond 1. õigluse olemus 2. ühiskonnafilosoofia, poliitikafilosoofia, kekkonnafilosoofia 3. ühiskonna ja keskkonna seos 4. ühiskonna ja elukeskkonna korraldamine.	Oskab arutleda teadmisviiside, väärtuste ning keskkonna lihtsamate filosoofiliste küsimuste üle. Väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi. Saab aru nende tulemuste suhtelisusest.	Filosoofilise materjali esitamine, selgitamine. Materjali põhjal küsimuste esitamine. Tutvumine põhiterminitega ja teoreetilise taustaga. Vestlus. Töö filosoofiliste alliktekstidega. Essee kirjutamine	Filosoofilise arutluse mõistmine, küsimuste koostamine, terminite selgitamine ja kasutamine kontekstis. Essee kirjutamine	Õppeained: Ajalugu Kirjandus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Analüüsib enda teadmisi, oskusi. Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.

HINDAMINE.

Kuupäev	Teema	Õpitulemus	Hindamise viis ja vahend	Hindamiskriteeriumid
november	Filosoofia ajaloo periodiseerimine. Perioodite iseloomulikud filosoofilised küsimused	Oskab arutleda teadmisviiside, väärtuste ning keskkonna lihtsamate filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes nende ajaloolisest kontekstist. Väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi. Saab aru nende tulemuste suhtelisusest.	Alliktekstide analüüs rühmatöös. diskussioon	Diskussiooni hindamismudel
jaanuar	Filosoofia keel. Lause. Mõtlemine.	Koostab iseseisvalt lihtsamaid väiteid, definitsioone ja mõtestab neid kriitiliselt. Koostab korrektseid filosoofilisi küsimusi. Loeb filosoofilist teksti ja koostab lihtsa filosiifilise essee.	Valikulise filosoofia allikteksti alusel essee koostamine	Essee hindamismudel
Aprill.	Filosoofilised küsimused	Oskab arutleda teadmisviiside, väärtuste ning keskkonna lihtsamate filosoofiliste küsimuste üle. Väärtustab filosoofilist arutlust ja selle tulemusi. Saab aru nende tulemuste suhtelisusest.	Essee koostamine mõne vabalt valitud filosoofilise küsimuse alusel (nt. „Kas inimene peaks mõnikord tegema ka seda, mida ta ei tahaks teha? Miks?“)	Essee hindamismudel

--	--	--	--	--

VALIKKURSUS

„Tänapäeva filosoofilised küsimused“

(35 tundi)

Õppe- ja kasvatuseesmärgid

Gümnaasiumi filosoofiaõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb ära filosoofilisi küsimusi, teab nende eri lahendusi ja mõistab filosoofia ainevaldkonna loomust;
- 2) koostab korrektseid arutluskäike, mõtestab lahti teiste omi ning rakendab seejuures filosoofilise mõtlemise tehnikaid;
- 3) mõtestab oma kogemusest lähtuvalt teaduse ja teadmisviiside ning isiklike ja ühiskondlike väärtustega seotud filosoofilisi küsimusi;
- 4) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate olulisemate käsitluste, mõistete ja autorite kaudu;
- 5) mõtestab oma teadvat, tunnetavat ja väärtustavat külge õppeaines omandatu valguses.

1. Filosoofia ainevaldkond (9 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) mõtestab filosoofia erinevaid rolle tänapäeva maailmas, lähtudes omandatud teadmistest filosoofia harudest, koolkondadest ja neile vastavatest rakendusalaadest;
- 2) iseloomustab filosoofia ajaloo klassikasse kuuluvaid olulisemaid käsitlusi ning mõiste- ja ideedeajaloolisi pöördepunkte;
- 3) iseloomustab filosoofia ajaloo perioode mõningate neile omaste käsitluste, mõistete ja autorite kaudu.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetoodika)
Filosoofia harud 1. Analüütiline ja kontinentaalne filosoofia 2. Filosoofia rakendused teaduses jm eluvaldkondades.	Mõistab filosoofia erinevaid rolle tänapäeva maailmas. Teab filosoofia harusid, koolkondi. Tunneb filosoofia ajaloo klassikaid ja ideedeajaloolisi	Filosoofia materjali esitamine. Näidete toomine. Video ja lisamaterjalid. Filosoofilise mõtlemise harjutamine, küsimuste harjutamine. Töö	Allikteksti analüüsimine ning hinnangu andmine. Terminite kasutamine. Küsimuste koostamine. Essee kava ja tekst.	Õppeained: Ajalugu Kirjandus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt

<p>3.Filosoofia tänapäeval</p> <p>Mõisteajalugu</p> <p>1.Ajaloo perioodidele iseloomulikud mõistelised muutused. Filosoofid ja nende teooriad</p> <p>2.Olulised mõisted, mõtteliinid</p> <p>-tänapäevase teadmise ja teaduse mõistmise ajaloolised juured</p> <p>-tänapäeva olulised teadusekäsitlused</p> <p>-eetikateooriad</p> <p>-inimesefilosoofiavoolud</p> <p>-ühiskonnafilosoofia ja keskkonnafilosoofia alusseisukohad.</p>	<p>pöördepunkte. Oskab iseloomustada Fil ajaloo perioode neile omaste mõistete ja autorite kaudu.</p>	<p>alliktekstidega. Essee kava koostamine ja kirjutamine.</p>		<p>Analüüsib enda teadmisi, oskusi.</p> <p>Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid</p> <p>Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi</p> <p>Teeb koostööd ja arvestab teisi</p> <p>Läbivad teemad:</p> <p>Kultuuriline identiteet</p> <p>Väärtused ja kõlblus.</p>
---	---	---	--	--

2. Filosoofiline mõtlemine (9 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) rakendab mõningaid kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid filosoofilises arutluses;
- 2) rakendab peamisi filosoofilise arutluse häid tavasid seminaris osalemisel, jõukohase allikteksti mõtestamisel ning essee koostamisel.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetoodika)
<p>Formaliseerimine.</p> <p>Tõlgendamine.</p> <p>Hermeneutiline ring</p> <p>Alliktekstid</p>	<p>Oskab kasutada kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid arutluses, rakendades peamisi filosoofia arutluse</p>	<p>Õppematerjalid. Näidete tõlgendamine, terminitega tutvumine, mõistamine.</p> <p>Väidete, küsimuste esitamine. Väitlus.</p>	<p>Allikteksti uurimine, analüüs</p> <p>Küsimuste esitamine ja argumenteeritud vastused.</p> <p>Mõttete väljendamine</p>	<p>Õppeained:</p> <p>Ajalugu</p> <p>Kirjandus</p> <p>Pädevused:</p> <p>Väljendab ennast selgelt ja</p>

	häid tavasid seminaris osalemisel, allikteksti mõistmisel ning essee koostamisel.	Mõtlemine ja mõtete väljendamine. Alliktekstide uurimine ja seminaril osalemine.	seminaril	asjakohaselt Analüüsib enda teadmisi, oskusi. Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.
--	---	--	-----------	---

3. Arutlusteemad filosoofia küsimustest (17 tundi)

Õpitulemused

Kursuse lõpul õpilane:

- 1) arutleb teadmisviiside ja teaduslikkuse filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest tunnetus- ja teadusteooria oskussõnavarast ning omaenda kogemusest;
- 2) arutleb väärtuste ja nende toimimise filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest väärtusõpetuse oskussõnavarast ja omaenda kogemusest;
- 3) arutleb ühiskonda ja keskkonda käsitlevate filosoofiliste küsimuste üle, lähtudes elementaarsest ühiskonna- ja keskkonnanfilosoofia oskussõnavarast ning omaenda kogemusest;
- 4) teadvustab enda aktiivselt mõtlevat rolli elu- ja teadusvaldkondade, väärtusküsimuste ning ühiskonna ja keskkonna küsimuste mõtestamisel ning arutleb selle mõtestamise filosoofilise iseloomu üle.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Teadmisviisid 1.Tõeteooriad	Oskab arutleda filosoofiliste küsimuste üle, väärtuste ja	Tutvumine filosoofiliste materjalidega, näidete	Filosoofilise arutluse mõistmine, küsimuste	Õppeained: Ajalugu

<p>2.Teaduslik meetod 3.Teadusharud 4.Humanitaar-,sotsiaal- ja reaalteadus. 5.Pseudoteadus. 6.Subjektiivsus ja objektiivsus 7.Fakt ja arvamus Väärtused 1.Eetikakategooriad 2.Normatiivsus ja deskriptiivsus 3.Kasu ja kohustus. 4.Pluralism ja sallivus 5.Vahendväärtused ja iseväärtused 6.Hüve ja nauding Ühiskond ja keskkond 1.Filosoofilised ühiskonnateooriad 2.Vabadusemääratlused 3.Keskkonafilosoofia 4.Antropotsentrism 5.Anarhism ja utoopia</p>	<p>nende toimise üle lähtudes elementaarsest tunnetus- , teadusteooria- ja väärtusõpetuse oskussõnavarast. Arutleb ühiskonna ja keskkonna küsimuste üle. Teadvustab enda aktiivselt mõtlevat rolli elu- ja teadusvaldkondade, väärtusküsimuste ning ühiskonna ja keskkonna küsimuste mõtestamisel.</p>	<p>toomine ja tõlgendamine. Filosoofiliste väidete mõtestamine. Õppeteksti refireerimine rühmatöös. Töö filosoofiliste alliktekstidega. Essee kirjutamine.</p>	<p>koostamine, terminite selgitamine ja kasutamine kontekstis. Essee kirjutamine</p>	<p>Kirjandus Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Analüüsib enda teadmisi, oskusi. Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus.</p>
--	--	--	--	---

HINDAMINE.

Kuupäev	Teema	Õpitulemus	Hindamise viis ja vahend	Hindamiskriteeriumid
november	Filosoofia ajaloo periodiseerimine. Perioodite iseloomulikud filosoofilised küsimused	Mõistab filosoofia erinevaid rolle tänapäeva maailmas. Teab filosoofia harusid, koolkondi. Tunneb filosoofia ajaloo klassikaid ja ideedeajaloolisi	Valikulise filosoofia allikteksti alusel essee koostamine	Essee hindamismudel

		pöördepunkte. Oskab iseloomustada Fil ajaloo perioode neile omaste mõistete ja autorite kaudu.		
jaanuar	Valikuline alliktekst	Oskab kasutada kriitilise mõtlemise ja filosoofilise tõlgendamise tehnikaid arutluses, rakendades peamisi filosoofia arutluse häid tavasid seminaris osalemisel, allikteksti mõistmisel.	Valikulise filosoofia allikteksti alusel seminari diskussioonis osalimine	Diskussiooni hindamismudel
Aprill.	Väärtused	Oskab arutleda filosoofiliste küsimuste üle, väärtuste ja nende toimise üle lähtudes elementaarsest tunnetus- , teadusteooria- ja väärtusõpetuse oskussõnavarast.	Essee kirjutamine teemal „Väärtused ja nende koht inimese, ühiskonna elus filosoofilisest vaatevinklist lähtudes“	Essee hindamismudel

VALIKKURSUS

„Inimene ja õigus“

35 TUNDI

Õppe- ja kasvatusesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) mõistab õiguse olemust ning põhimõtteid, millel rajanevad „Eesti Vabariigi põhiseadus“ ja teised seadused;
- 2) omandab teadmisi Eesti õigussüsteemist;

- 3) kujundab teadlikkust orienteeruda õigusküsimustes, arendab tahet ja võimet osaleda õiguslastes diskussioonides ning lahendab iseseisvalt õigusprobleeme;
- 4) kujundab oma õiglus- ja õigustunnetust, sallivust ja austust teiste inimeste ning tõekspidamiste vastu, väärtustab ja arvestab autoriõigusi;
- 5) arendab efektiivse õiguskäitumise seisukohast olulisi oskusi, nagu kriitiline mõtlemine, analüüs, suhtlemine, vaatlus, probleemide lahendamine;
- 6) avardab oma teadlikkust õigussüsteemi toimimisest ning seaduste, juristide ja õiguskaitseorganite rollist;
- 7) omandab teadmisi kutsevaliku võimalustest Eesti õigussüsteemis.

Gümnaasiumi õpitulemused

Gümnaasiumi lõpetaja:

- 1) tunneb õiguse olemust ja põhimõtteid ning Eesti õigussüsteemi;
- 2) on kursis muutustega õigussüsteemis;
- 3) kasutab õiguslaste teadmisi ja oskusi igapäevaelus;
- 4) valdab tahet ja võimet osaleda õiguslastes diskussioonides, oskab iseseisvalt toimida teda käsitlevates lihtsamates õigusprobleemides;
- 5) on omandanud õiguskäitumise seisukohast olulisi kriitilise mõtlemise, analüüsi, suhtlemise, vaatluse ja probleemide lahendamise oskusi;
- 6) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid õigus, tavaõigus seadus, kohus, *õigussüsteem, Inimõigused, kodanikuõigused, Mandri-Euroopa õigussüsteem, Anglo-Ameerika õigussüsteem, eraõigus, avalik õigus, õiguse allikas, rahvaste enesemääramisõigus, õigusliku järjepidevuse printsiip, õigusriik, õigussuhe, subjektiivne õigus, juriidiline kohustus, juriidiline fakt, tegu, sündmus, õigussuhte subjekt, õigussuhte objekt, juriidiline isik, õigusvõime, teovõime, inimõigused, põhiõigused, kodanikuõigused, autoriõigused, inimõiguste subjekt, pärimine ja pärandamine, perekond, perekonnaseisuasutus, perekonnaseisuakt, perekonnaseisutunnistus, abieluvaraleping, ühisvara, lahusvara, ülalpidamiskohustus, elatis, elatisraha, vanemlikud õigused, pärimine, pärandaja, pärand, pärija, annak, pärandi avanemine, pärimisleping, testament, seaduse järgi pärimine, omand, valdus, asi, kinnisasi, vallasasi, omaabi, kinnistu, piiratud asjaõigused, leping, lepingu tingimused, suuline leping, kirjalik leping, notariaalne leping, notar, lepinguline kahju, lepinguväline kahju, mittevaraline kahju, viivis, leppetrahv, käendus, tööleping, katseaeg, töövaidluskomisjon, töövõtuleping, avalik teenistus, tarbija, kaup, teenus, kvaliteet, hind, pretensioon, süütegu, süüteo koosseis, tahtlus, kavatsatud tegu, kaudne tahtlus, ettevaatamatus, kergemeelsus, hooletus, süü, õigusvastane tegu, süüvõimelisus, karistus, aegumine, kohtumenetlus, tsiviilasi, haldusasi, kriminaalasi, maakohus, halduskohus, ringkonnakohus, riigikohus, hagiavaldus, võistlevuse printsiip, uurimisprintsiip, süütuse presumpatsioon, esindaja, kaitsja.*

1. Mis on õigus ja kuidas see tekkis (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

saab aru õiguse tekkeloost ja õigusest kui ühiskonnaelu valdkonnast.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)

<p>Õigus ja selle tekke.</p> <p>1.Õiguse kodifitseerimine</p> <p>2.Seadus, kohus, õigussüsteem.</p> <p>Rooma õigus</p> <p>Mandri-Euroopa õigussüsteem</p> <p>Anglo-Ameerika õigussüsteem</p>	<p>Saab aru kuidas tekkis õigus kui ühiskonnaelu valdkond</p>	<p>Õppematerjalid. Näidete tõlgendamine, terminitega tutvumine.mõistetamine.</p> <p>Küsimuste esitamine.</p> <p>Väitlus.</p>	<p>Mõistete, definitsioonide koostamine. Küsimuste esitamine ja argumenteeritud vastused.</p> <p>Arutamine. Info leidmine.</p>	<p>Õppeained:</p> <p>Ajalugu</p> <p>Ühiskonnaõpetus.</p> <p>Geograafia</p> <p>Pädevused:</p> <p>Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt</p> <p>Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut</p> <p>Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid</p> <p>Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi</p> <p>Teeb koostööd ja arvestab teisi</p> <p>Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest</p> <p>Hankib õppimiseks vajaminevat teavet</p> <p>Läbivad teemad:</p> <p>Kultuuriline identiteet</p> <p>Väärtused ja kõlblus.</p> <p>Teabekeskond</p>
--	---	--	--	---

2. Õiguse jagunemine, süsteem ja allikad (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) saab aru nüüdisaja õiguse struktuurist;
- 2) suudab määrata õigussuhteid edaspidiste õpingute käigus.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad;
-------------------	--------------	------------	-----------	---------------------------

				lõiming, metoodika)
Eraõigus Avalik õigus Õiguse allikas	Tunneb tänapäeva õigusstruktuuri ja suudab eristada õigussuhteid edasises õpingus	Õppematerjalid. Näidete tõlgendamine, terminitega tutvumine.mõistetamine. Küsimuste esitamine. Väitlus.	Mõistete, definitsioonide koostamine ja tõlgendamine argumenteeritud vastused. Arutamine. Info leidmine	Õppeained: Ajalugu Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond

3. Eesti õigussüsteemi ajalooline kujunemine (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) tunneb Eesti omariikluse kujunemislugu;
- 2) mõistab õpitud õigusküsimusi;
- 3) seostab käsitletud küsimuste kontekstis minevikku ja tänapäeva.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Rahvaste enesemääramisõigus. Eesti riigi tekke rahvaste enesemääramise alusel 1.Õigusliku järjepidevuse printsiip	Tunneb Eesti riigi kujunemislugu, mõistab õpitud õigusküsimusi ja seostab nende küsimuste kontekstis minevikku ja tänapäeva	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistetamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. Väitlus. Referaadi kirjutamine.	Mõistete, definitsioonide koostamine ja tõlgendamine argumenteeritud vastused. Diskussioon.	Õppeained: Ajalugu Ühiskonnaõpetus. Geograafia Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja

<p>2.Eesti iseseisvuse taastamine järjepidevuse printsiibi alusel. Õigusriik.</p>				<p>asjakohaselt Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond</p>
---	--	--	--	--

4. Õigussuhe (2 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) oskab eristada õiguslikku ja mitteõiguslikku suhet;
- 2) määrab õiguslikes suhetes osalejaid, lahendab lihtsamaid ja põhimõttelisemaid õiguslikke vaidlusi.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
<p>Õigussuhe 1.subjektivne õigus 2.juriidiline kohustus, juriidiline fakt. 3.tegu. sündmus 4.Õigussuhte subjekt ja objekt 5.juriidiline isik. Õigusvõime. teovõime</p>	<p>Eristab õiguslikku ja mitteõiguslikku suhet. Oskab määratleda osalejaid ja lahendada lihtsamaid õiguslikke vaidlusi</p>	<p>Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistetamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. diskussioon</p>	<p>Mõistete, definitsioonide koostamine ja tõlgendamine argumenteeritud vastused. Ettekanne. Info leidmine</p>	<p>Õppeained: Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab</p>

				teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond
--	--	--	--	--

5. Inimõigused (2 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) omandab teadmisi inimõiguste olemusest ja eripärast ning ülevaate inimõigustealastest dokumentidest;
- 2) tunneb inimõiguste järgimist Eestis ja olukorda maailmas;
- 3) märkab ja analüüsib inimõiguste probleeme;
- 4) on salliv erinevate inimeste ja mõtteviiside suhtes.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Inimõigused Kodanikuõigused Inimõiguste kaitsesüsteem ja selle järelvalve organisatsioonid. Inimõiguste piiramine	Teab inimõiguste olemusest ning on tuttav inimõigustealastest dokumentidest. Tunneb inimõiguste järgimisest Eestis ja maailmas. On salliv erinevate inimeste mõtteviiside suhtes.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistetamine, tõlgendamine www2.sm.ee/lastekaitse/ . www.eesti.ee www.riigiteataja.ee/akt/78154	Mõistete, definitsioonide koostamine ja tõlgendamine argumenteeritud vastused. uurimistöö. Info leidmine	Õppeained: Ajalugu Ühiskonnaõpetus Geograafia Pädevused: Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi

				Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond
--	--	--	--	--

6. Perekonnaõigus (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) on omandanud teadmisi perekonnaõigusest, sealhulgas tema enda õigustest, kohustustest ning vastutusest perekonnasuhetes;
- 2) suhtub positiivselt perekonnasse ning laste kasvatamisesse.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Perekond 1.abiellumine ja selle lõpetamine 2.perekonnaseisuasutus, -akt ning – tunnistus. Abieluvaraleping Laps perekonnas. Pärimine 1.Testament 2.Seaduse järgi pärimine 3.pärandaja viimne tahe 4.Sundosa	Tunneb perekonnaõigust, enda kohustusi, õigusi ja vastutust perekonna suhtes. Suhtub positiivselt perekonnasse ja laste kasvatamisesse.	www.riigiteataja.ee/akt/1011053 Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. Väitlus. Referaadi kirjutamine.	Mõistete, definitsioonide koostamine ja tõlgendamine argumenteeritud vastused. Rühmatöö. Diskussioon. Info leidmine	Õppeained: Ajalugu Ühiskonnaõpetus Geograafia Pädevused: Mõistab inimese eluviisi ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid

				Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Keskkond ja jätkusuutlik areng Kultuuriline identiteet. Tervis ja ohutus. Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond
--	--	--	--	--

7. Asjaõigus. (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) on omandanud algteadmised asjaõigusest ning oskab orienteeruda omandisuhetes;
- 2) on omandanud praktilisi oskusi asjaõiguse toimimisest igapäevaelu tasandil.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Leping 1.Tingimused 2.Suuline ja kirjalik leping 3.Notariaalne leping 3.Lepingu täitmine ja mittetäitmine. 4.Lepinguline kahju. Viivis Käändus Omand Hüpoteegid	Oskab orienteeruda omandisuhetes lähtudes asjaõiguse tundmisest. Omab praktilisi õigusi asjaõiguse toimimisest igapäevaelu tasandil.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. www.riigiteataja.ee/akt/13335197	Seadusteksti analüüsimine ning hinnangu andmine. Terminite kasutamine. Küsimuste koostamine. Arutlus. Infoallika kasutamine.	Õppeained: Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab

Servituudid Inelektuaalomand				teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond
---------------------------------	--	--	--	--

8. Lepingud (2 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) eristab lepingu vorminõudeid ning mõistab erinevate lepingutingimuste tähtsust;
- 2) eristab eriliigiliste lepingute erinevaid olulisi tingimusi;
- 3) teab, kus võib lepingute sõlmimisel tekkida probleeme, ning suhtub lepingute sõlmimisesse tähelepanelikult.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Leping 1.Tingimused 2.Suuline ja kirjalik leping 3.Notariaalne leping 3.Lepingu täitmine ja mittetäitmine. 4.Lepinguline kahju. Lepptrahv Viivis Käändus	Mõistab erinevate lepingutingimuste tähtsust, eristab lepingu vorminõudeid ja erinevaid olulisi tingimusi. Teab probleemidest, mis võivad tekkida lepingute sõlmimisel ja suhtub sellesse tähelepanelikult.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine, lepingu koostamine. www.luua.edu.ee/pildid/leping.doc	Seadusteksti analüüsimine ning hinnangu andmine. Terminite kasutamine. Küsimuste koostamine. Arutlus. Infoallika kasuta	Õppeained: Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus.

				Teabekeskond
--	--	--	--	--------------

9. Tööõigus (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) teab töölepingu olemust ja olulisi tingimusi ning oma õigusi töölepingu lõpetamisel;
- 2) teab töölepingu ja töövõtulepingu erinevust ning oskab hankida abi tööõigusküsimustes;
- 3) oskab sõlmida töölepingut.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Tööleping Katseaeg Töövaidluskomisjon Töövõtuleping Avalik teenistus.	Teab töölepingu olemust ning oma õigusi lepingu lõpetamisel. Oskab otsida abi tööõigusküsimustes. Oskab sõlmida töölepingut.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine, lepingu koostamine. www.luuu.edu.ee/pildid/leping.doc www.riigiteataja.ee/akt/13319829	Diskussioon. Töölepingu koostamine. Terminite kasutamine.	Õppeained: Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond Kodanikualgatus ja ettevõtlus. Elukestev õppe

10. Tarbijakaitse (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) oskab käituda probleemsetes tarbimissituatsioonides ning oma õiguste kaitsmiseks abi otsida;
- 2) on teadlik ja säästlik tarbija.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Tarbija. Kaup. Teenus. 1.tarbija õigused ja kohustused 2.teenuse või kauba pakkuja õigused ja kohustused Reklaam. Kataloogid. Kvaliteet. Hind Kauba ja teenuse eest tasumine. Pretensiooni esitamine. Kompensatsioon	Oskab käituda probleemsetes tarbimissituatsioonides ja leida abi oma õiguste kaitsmises. On teadlik ja säästlik tarbija.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. Rollimäng www.riigiteataja.ee/akt/757827	Paaristöö. Rollimäng. Terminite kasutamine. Küsimuste koostamine.	Õppeained: Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond Kodanikualgatus ja ettevõtlus

11. Intellektuaalomand (2 tundi)

Teema lõpul õpilane:

tunneb ja järgib „Autoriõiguse kaitse seaduse” nõudeid.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, meetodika)
Autor. Teos. Patent Andmebaas Isiklikud,- varalised,- kasutusõigused. Litsents Autoritasu Piraatkoopia Viitamine ja tsiteerimine.	Tunneb ja järgib „Autoriõiguse kaitse seaduse” nõudeid.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. Diskussioon www.valitsus.ee/UserFiles/valitsus/ www.just.ee/	Seadusteksti analüüsimine ning hinnangu andmine. Terminite kasutamine. Küsimuste koostamine. Diskussioon.	Õppeained: Ühiskonnaõpetus Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Näeb probleeme ja otsib neile lahendusi Teeb koostööd ja arvestab teisi Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond Kodanikualgatus ja ettevõtlus. Elukestev õppe Tehnoloogia ja innovatsioon

12. Karistamine ja karistusõigus (3 tundi)

Teema lõpul õpilane:

- 1) on omandanud teadmisi karistusõiguse eesmärkidest ja olulisematest põhimõtetest;
- 2) teab, miks mõni taunitav tegu on kriminaalkorras karistatav ja teine mitte;
- 3) mõistab süütegude eest kohaldatavaid karistusi ning teab karistamist välistavaid asjaolusid;
- 4) on teadlik vajadusest võidelda ennetavalt kuritegevuse vastu.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Süütegu 1.Süüteo kosseis 2.kavatsetud tegu, kaudne tahtlus, ettevaatamatus, kergemeelsus, hooletus. Karistus 1.karistuse eesmärgid, aegumine. Süütuse presumptsioon	On tuttav karistusõiguse eesmärkidega, teab, miks mõni taunitav tegu on kriminaalkorras karistatav ja teine mitte. Teab süütegude eest määratavaid karistusi. Teab vajaduset ennetavalt võistelda kuritegevuse vastu.	Õppematerjalid., terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine. Diskussioon.	Mõistete, definitsioonide koostamine. Küsimuste esitamine ja argumenteeritud vastused. Arutamine. Info leidmine.	Õppeained: Ajalugu Ühiskonnaõpetus. Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond

13. Kohtumenetlus (3 tundi)

Õpitulemused

Teema lõpul õpilane:

- 1) on omandanud teadmisi Eesti kohtusüsteemist, kohtumenetluse põhimõtetest ning menetluses osalevate isikute õigustest ja kohustustest;
- 2) eristab erinevaid menetlusstaadiume.

Teemad, alateemad	Õpitulemused	Õpitegevus	Hindamine	Märkused (läbivad teemad; lõiming, metoodika)
Eesti kohtusüsteem. 1.Kohtumenetlus ja selle	Tunneb Eesti kohtusüsteemi,	www.kohus.ee/ Õppematerjalid.,	Mõistete, definitsioonide koostamine ja tõlgendamine	Õppeained: Ajalugu

liigid 2.Tsiviilasi, haldusasi, kriminaalasi. Eesti kohtusüsteemi astmelisus 1.maakohus 2.halduskohus 3.ringkonnakohus 4.riigikohus Hagiavaldus Võistlevuse printsiip Uurimisprintsiip Süütuse presumptsioon Esindaja, kaitsja	kohtumenetluse põhimõtteid ja menetluses osalevate isikute õigustest ja mkohustustest.	terminitega tutvumine. mõistamine, tõlgendamine Küsimuste esitamine.	argumenteeritud vastused. Iseseisev töö, ettekanne.. Info leidmine	Ühiskonnaõpetus. Geograafia Pädevused: Väljendab ennast selgelt ja asjakohaselt Mõistab inimese eluviisis ajaloo jooksul toimunud arengut ja väärtushinnangut Mõistab põhjuseid, tagajärgi ja nendevahelisi seoseid Peab lugu erinevate rahvaste traditsioonidest Hankib õppimiseks vajaminevat teavet Läbivad teemad: Kultuuriline identiteet Väärtused ja kõlblus. Teabekeskond
---	---	--	--	--

HINDAMINE.

Kuupäev	Teema	Õpitulemus	Hindamise viis ja vahend	Hindamiskriteeriumid
november	Eesti õigussüsteemi ajalooline kujunemine.	Tunneb Eesti riigi kujunemislugu, mõistab õpitud õigusküsimusi ja seostab nende küsimuste kontekstis minevikku ja tänapäeva	Referaat „Eesti iseseisvuse taastamise juriidilised aspektid“	Referaadi hindamismudel
jaanuar	Tarbikakaitse	Oskab käituda probleemsetes tarbimissituatsioonides ja leida abi oma õiguste kaitsmises. On teadlik ja säästlik tarbija.	Rollimäng.	Rollimängu hindamismudel

Aprill.	Kohtumenetlus	Tunneb Eesti kohtusüsteemi, kohtumenetluse põhimõtteid ja menetluses osalevate isikute õigustest ja kohustustest.	Kirjalik test avatud vastusega ülesandega, mis nõuab eesti kohtusüsteemi teadmist	Alla 20% „1“ 20% „2“ 50% „3“ 75% „4“ 90% „5“
---------	---------------	---	---	--